УДК 811.111'372'373.611: 323.28

Семенчук А. Б.,
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ СЛОТУ *ОБ'ЄКТ ТЕРОРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ* ФРЕЙМОВОЇ СТРУКТУРИ КОНЦЕПТУ *ТЕРОРИЗМ*

Статтю присвячено дослідженню особливостей вербалізації слоту Об'єкт терористичної діяльності фреймової структури концепту ТЕРОРИЗМ інноваціями англійської мови. Ілюстративний матеріал дібрано із новітніх періодичних видань англомовних країн.
Ключові слова: *інновація, концепт, слот, фреймова структура.*

Статья посвящена исследованию особенностей вербализации слота Объект террористической деятельности фреймовой структуры концепта ТЕРРОРИЗМ инновациями английского языка. Иллюстративный материал отобран из новейших периодических изданий англоязычных стран.
Ключевые слова: *инновация, концепт, слот, фреймовая структура.*

The author's attention is concentrated on innovations as the means of verbalization of the slot Object of terror activity in modern English.
Key words: *innovation, concept, slot, frame structure.*

Загострення проблеми тероризму у світі сприяло інтенсивному поповненню словникового складу сучасної англійської мови як за рахунок внутрішніх ресурсів, так і іншомовних надходжень, що зумовлює актуальність дослідження шляхів і способів утворення інновацій в англійській мові. Значну увагу аналізу процесів та шляхів збагачення словникового складу англійської мови приділяли такі вітчизняні та зарубіжні дослідники, як Р. Барнхарт, Ю.О. Жлуктенко, Д. Ейто, С.М. Єнікєєва, В.І. Заботкіна, Ю.А. Зацний, А.Е. Левицький, Н.Г. Олексенко, М.М. Полюжин.

Метою цієї статті є простежити особливості вербалізації слоту *Об'єкт терористичної діяльності* фреймової структури концепту *ТЕРОРИЗМ*. До основних завдань слід віднести виявлення ключових одиниць, що заповнюють зазначений слот, дослідження їх семантичної еволюції та участі у словотворчих та фразотворчих процесах англійської мови. Об'єктом дослідження виступають інноваційні процеси у сучасній англійській мові. Предметом вивчення є структурні та семантичні особливості інноваційних одиниць-актуалізаторів слоту *Об'єкт терористичної діяльності.*

Об'єктом терористичної діяльності є своєрідні "антитерористичні альянси", тобто держави і державні коаліції, що активно запроваджують відповідну законодавчу базу з метою координації боротьби з тероризмом; створюють спеціальні органи антитерористичної діяльності для ведення превентивних заходів, розслідування уже скоєних терактів, керівництва військовими підрозділами.

Оскільки антитерористичну боротьбу у світовому масштабі очолюють США за підтримки своїх союзників, насамперед, Великої Британії, термін "Англосфера" (*Anglosphere*) набув нового значення. Так, спочатку під "Англосферою" розуміли групу країн, в яких англійська мова є основною чи другою мовою для населення. На думку експерта Дж. Беннета, зазначений термін імплікує дещо більше, оскільки для того, щоб стати частиною цієї сфери, слід дотримуватися базових звичаїв і принципів, що формують основу англомовних культур: індивідуалізм, верховенство права, повага домовленостей, а також перетворення свободи у найголовнішу політичну і культурну цінність [Reynolds 2006]. Як підкреслюють дослідники, загроза світового тероризму сприяла виникненню ідеї об'єднання держав навколо США й інших англомовних країн (*Anglosphere*) для боротьби з тероризмом [Зацний 2007, с. 84], тобто поняття "Англосфера" стало певною мірою символізувати антитерористичне об'єднання країн у сучасному світі.

У листопаді 2002 року тодішній президент США Джордж Буш під час саміту НАТО у Європі оголосив про намір створити так звану "коаліцію бажаючих" (*coalition of the willing*) з метою примусити Саддама Хусейна до роззброювання Іраку, якщо він не погодиться це зробити самостійно. До цієї коаліції увійшло 49 країн, що підтримали (військовими силами чи морально) вторгнення США на територію Іраку у 2003 році і подальше перебування американського військового контингенту у цьому регіоні.

Згодом зазначена мовна одиниця внаслідок абревіації перетворилася на акронім *COW.* Випадкова омонімія його графічної форми і лексеми *cow* (корова) сприяла участі цього акроніма в утворенні інновацій, заснованих на грі слів. Прикладом виступає вираз *cash cow*, використаний американським сенатором Робертом Бірдом по відношенню до своєї держави, яку, за його переконанням, інші члени цієї коаліції використовують в якості "фінансового донора": *"Coalition of the willing" or "**COW**" for short… It appears to me that the U.S. is the "**cow**" – the **cash cow** in this case. We are the ones being milked.* (The Washington Post, Feb. 26, 2003).

За аналогією до мовної одиниці *coalition of the willing* журналісти створили вираз *coalition of the billing,* який, на їх думку, чіткіше відбиває суть подібного об'єднання. Ця фраза експлікує справжні причини підтримки окремими країнами діяльності Сполучених Штатів Америки в Іраку, що полягають в матеріальній площині і виступають своєрідною "сплатою рахунків" (від *to bill* – розраховуватися), а не простим прагненням відновити справедливість, оскільки США обіцяли надання фінансової підтримки в обмін на схвалення дій їй військового контингенту в Іраку.

Гіпотетичне об'єднання країн, що відкрито виступали проти війни США з Іраком у 2003 році (зокрема Німеччина, Росія, Франція), отримало номінацію *coalition of the unwilling: What that means, exactly, no one knows,*

© Семенчук А. Б., 2013

and the UN's ***coalition of the unwilling*** *– France, Germany, and Russia – wasn't won over*. (Business Week, April 21, 2003).

Мовні одиниці *coalition of the willing (COW), coalition of the billing* є “західними” номінаціями, які ілюструють лінгвальне наповнення слоту *Об'єкт терористичної діяльності*. Щодо найменувань супротивника, які вживають власне причетні до терористичної діяльності особи, то можна виокремити як стилістично нейтральні (*westerners, far / near enemy*), так і дерогативні одиниці (*big / great Satan*). Так, лексема *westerners* є найбільш узагальнюючим позначенням мешканців США та їх союзників із країн Європейського Союзу. Ця номінація репрезентує одну із сторін опозиції *Захід : : Схід*, імплікуючи політичне, культурне та релігійне протистояння між ними. У цьому зв'язку вважаємо доцільним навести приклади таких новоутворень з компонентами *west-*, *western,* як *westoxification, to play the western game, anti-Westernism.*

Розглянемо докладно семантику наведених вище мовних одиниць. Так, за допомогою лексеми *westoxification* позначають своєрідне фінансове, культурне чи військове “рівняння” на Захід “незахідними” країнами, в результаті чого вони потрапляють у певну залежність і зазнають небажаного, з їх точки зору, впливу на різні сфери соціального і політичного життя. Слід підкреслити, що подібний вплив розцінюється переважною більшістю населення країн Близького Сходу як примусове нав'язування їм західних цінностей, моралі, стилю життя, що, у свою чергу, зобов'язує до відповідної боротьби, наявність якої засвідчує лексична одиниця *anti-Westernism*, “рух проти Заходу або усього західного”.

Вираз *to play the western game* є евфемістичним, його зміст можна приблизно інтерпретувати як “грати за правилами Заходу”: *In the words of Stephen Ulph, an analyst of Islam, at the Jamestown Foundation, a think-tank, al-Qaeda's message to Hamas is something like this: "You're still* ***playing the western game*** *– we can put away the chess board"*. (The Economist, Feb. 4, 2006). Як свідчить наведений приклад, Аль-Каїда використовувала мовну одиницю *to play the western game* для характеристики діяльності угруповання Хамас. У даному випадку під “західною грою” (*western game*) розуміють участь цього руху в багатопартійних демократичних виборах [Forty 2006, с. 23]. Зазначимо, що ця “гра” по західним правилам завершилася перемогою руху Хамас і отриманням більшості місць в уряді країни. Особливо цікавим видається той факт, що в США та Європі Хамас вважають екстремістським рухом, а на Близькому Сході деякі радикальні організації сприймають його як “спільника” західних держав.

У зв'язку з віддаленим географічним місцеположенням Сполучених Штатів Америки прихильники Аль-Каїди назвали цю країну “далеким ворогом” (*far enemy*), на відміну від шиїтів, яких вони позначили як “близького ворога” (*near enemy*): *They [the Shias]are the* ***near enemy****, as opposed to the American* ***far enemy.*** (The Economist, March 4, 2006). Звернімо увагу на той факт, що зазначені словосполучення *near enemy, far enemy* виникли за аналогією до виразів *far abroad, near abroad*, у свою чергу утворених внаслідок калькування з російської мови виразів “ближнее зарубежье”, “дальнее зарубежье”.

Релігійне підґрунтя у найменуваннях Америки та її союзників репрезентується за допомогою таких одиниць, як *infidel, Crusader, Zionist Crusader, Satan.* Зупинимося докладніше на семантиці наведених лексем. Так, відомо, що самі мусульмани іменують себе “правовірними”, а представників усіх інших вірувань відповідно “невірними” (*infidels*). Однак останніми роками ісламські радикальні елементи почали вживати лексичну одиницю *infidels* і по відношенню до мусульман, зокрема тих, хто брав участь у демократичних виборах і тим самим, на думку екстремістів, сприяв процесу “вестернізації” країн ісламського світу.

Необхідно нагадати, що в одній із своїх промов колишній президент США Джордж Буш-молодший використав лексему *crusade* для найменування боротьби з ісламським тероризмом у світі. Цей факт, безумовно, вплинув на те, що радикальні елементи з мусульманських країн почали іменувати держави західної півкулі, мешканці яких у переважній більшості сповідують християнство, одиницею *crusaders: It [the fatwa, issued in 1998] cited some of the gorier lines from the Koran to justify attacks on* ***'Crusaders'*** *(i.e., westerners) and Jews.* (The Economist, July 30, 2005). У даному випадку ми спостерігаємо лінгвістичний феномен *війни змісту мовних знаків*.

Зауважимо, що різні сторони вкладають у цю характеристику-номінацію (*crusader*) абсолютно різний зміст. Так, президент США надавав їй позитивної аксіології, проводячи паралель із воїнами-хрестоносцями, які воювали заради визволення Гроба Господнього. З іншого боку, представники мусульманського світу завжди сприймали їх як завойовників, що прагнули загарбати їх землі та нав'язати їм чужу культуру, тобто хрестоносці викликали негативні асоціації. Той факт, що одним з головних союзників Сполучених Штатів Америки в антитерористичній боротьбі є Ізраїль, пояснює утворення словосполучення *Zionist Crusader* для узагальнюючої номінації офіційних кіл цих країн. У складі зазначеної фрази поєднуються поняття двох різних релігій – юдейської та християнської, тому її слід розглядати як “ідеологічний оксиморон”, хоча на думку “авторів” виразу *Zionist Crusaders* подібна несумісність є несуттєвою, оскільки жодна з цих релігій, на відміну від ісламу, не є істинною.

Іншим відомим позначенням Сполучених Штатів Америки на Близькому Сході є одиниця *Iblis,* що у перекладі з арабської мови позначає диявола. Однак це запозичення досить рідко використовується в англомовних засобах масової інформації, найчастіше функціонує його англійській відповідник – лексема *Satan.* Уперше цей дерогативний епітет у такому контексті було використано 5 листопада 1979 року під час виступу іранського лідера Хомейні. Але у зв'язку з тим, що у такий спосіб на Близькому Сході часто узагальнено іменують будь-яких ворогів, пізніше з'явились інші номінації з лексемою *Satan,* що конкретизують ту чи іншу країну.

Так, мовна одиниця *the head of Satan* (голова сатани) виникла для позначення США, яку певна частина населення країн арабського світу розглядає як головне зло, спрямоване проти них: *Sheikh Omar Bakri Muhammad, the leader of the militant Islamist group Al-Muhajiroun... had described the* ***US*** *as the "****the head of Satan****"*. (The Guardian, Aug.15, 2002). Саме США стосується й вираз *big / great Satan* (великий сатана), тоді як їх союзни-

ків, що перебувають в тіні Сполучених Штатів і, відповідно, відіграють другорядну роль, зокрема в подіях на території Іраку, іменують фразою *small Satan* (в даному випадку йдеться про Великобританію, хоча подібним чином часто називають й Ізраїль): *Iran dare not directly confront America, the "**big Satan**", without risking war. So what better than to torment Britain, the "**small Satan**"?* (The Economist, April 6, 2007).

Беручи до уваги наведені вище характеристики США зі складовою лексемою *Satan,* цілком обумовленим видається той факт, що один з лідерів радикального руху Хамас назвав фінансування з боку Сполучених Штатів, що надходило до Палестини в якості допомоги і згодом було різко обмежене Америкою з метою позбавлення матеріальної підтримки терористичних організацій, за допомогою словосполучення *satanic money*: *Two weeks ago Hamas was sounding conciliatory, but this week Mahmoud Zahar, one of its hard men, told America to keep its "**satanic money**".* (The Economist, Feb. 18, 2006).

Проаналізувавши в цілому лексичне заповнення слоту *Суб'єкт терористичної діяльності* фреймової моделі концепту *ТЕРОРИЗМ*, слід відзначити дуалістичний характер одиниць-актуалізаторів, оскільки, незважаючи на той факт, що вони мають спільного референта, тобто виступають найменуванням одних і тих самих осіб (суб'єкти антитероризму і об'єкти тероризму), позиція номінацій відносно "номінатора" (сторони конфлікту) детермінує їх аксіологію і конотацію. Слід акцентувати увагу на тому факті, що серед мовних одиниць, якими послуговуються екстремісти, майже всі мають дерогативне значення, ілюструючи зневажливе ставлення до супротивника.

Література:

1. Зацний Ю.А. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу / Юрій Антонович Зацний. – Львів : ПАІС, 2007. – 221 с.
2. Forty Shades of Green // The Economist. – 2006. – February 4. – P. 22-24.
3. Reynolds G. Explaining the Anglosphere / G. Reynolds // The Guardian. – 2004. – October 28. – P. 18.